

Vérszerződések

„Nem mindenki szeret,
Aki együtt iszik veled.”
(Közmondás)

A bor és a vér mitológiai azonosságának legkorábbi tanúbizonyságai az **ó-hettita**⁽⁵³⁾ **rítusokban** és a katonai eskü közép-hettita szövegeiben fedezhetők fel. Ebben a szertartást elvégző így kiált fel, miközben bort önt: „*Ez nem bor, ez a ti véretek.*”

A Hettita Birodalom Közép-Anatólia (ma Törökország) területén. Hét törzs alapította a Halys (Halas) folyó kanyarulatában, egy fennsíkon. Első három királyuk Maúr-Ősúr nevet viselte. Szövetkezett, vagy magába olvasztotta a szíriai városkirályságokat, többek között **Árpád-ot**⁽⁵⁴⁾, Haláp-ot (ma Aleppo), Damaszkuszt, Karkemist. Fénykora a Kr.e. XIV-XIII. században volt. Az egyiptomi feljegyzések szerint 16 népből állt, néhai fővárosának (Hattusa) nyomait a ma törökországi Boghaz Köy területén találták meg. Hettiták voltak a vas első alkalmazói, az ezzel kapcsolatos ismereteket a szkíták tőlük örökölték. Később a „Tengeri népek” elől menekülniük kellett a Kaukázuson túlra, az Égei-tenger szigeteire, a Balkánra, a Duna-medencébe. Birodalmuk Kr.e. 1190-ben pusztult el.

Egy mágikus papirusz szerint, **Egyiptomban** a pap a következő formulát mondta: „*Bor vagy, nem vagy bor, hanem Osiris szívének a vére*”. A formula az egyiptomiak hite szerinti főistent, Osiris-t (Ősúr-at) említi.

A **szkíta és magyar** vérszerződésnek is hasonló értelme lehetett. A magyar nyelv is tanúsítja, hogy őseink milyen régóta jelképezték a vért borral (elsősorban vörös borral!).

Hérodotosz művében⁽⁵⁵⁾ a szkíták „**Isten kardja**” szertartásaiban ír a vér és bor használatáról a következőképpen: „*A szkíták egy rőzsenyalábokból épített halomba szúrt régi kard előtt évente marha és loáldozatot mutatnak be. A hadifoglyok közül minden százból egyet feláldoznak, de nem úgy, amint az állatokat, hanem másképpen. Az áldozat fejére bort öntenek, majd egy edény fölött megölik, s a vért felviszik a halom tetejére és a régi kardra öntik.*”

Az áldozás kiválasztott helyén vesszőkből hegyet, tehát szent helyet építenek, ennek tetejére szúrják a vaskardot, amely a hadistent jelképezi (görögöknél ez Mars volt), és évente ennek áldoznak.

Az „**Kard Istene**” (később a „Magyarok Istene”) szertartásának e leírásában a kard a halom tetejére beleszúrva jelenik meg. A kardkultusz hun korabeli folytatásában Atila legendás kardját viszont hegyével felfelé állva találta meg egy pásztor, mivel az, sérülést is okozott őrzött állatának.

⁽⁵³⁾ Kr.e. mintegy 2000 évvel

⁽⁵⁴⁾ Az Eufrátesz folyó nagy kanyarulatának külső oldalán.

⁽⁵⁵⁾ Hérodotosz IV/62.

Ezt a kardkultuszt a szkítákkal rokon kelták aztán továbbvihették magukkal a britek földjére, ahol Arthur király Excalibur-jaként jelenik meg. Ott pedig egy tó tündére adja át a kardot jogos tulajdonosának, majd ugyancsak víz fogadja magába, miután teljesítette „történelmi” feladatát. Bár Bécsben őriznek egy Atilla-kardot, de a legendás Atilla kardnak – bizonyíthatóan - nem jutottak eddig a nyomára. A legenda szerint azt Csaba királyfi vitte magával vissza, a csillagok közé.

A véres szertartáshoz tartozik még, hogy a fogoly jobb karját is levágják, és a halomra dobják. Fontos elmondani e történetnél, hogy a szkítákkal egy időben élt népek sokkal kegyetlenebbek voltak legyőzött ellenségeikkel. Az asszírok győzelmük után minden foglyukat leölték, nem csak férfiakat, hanem nőket és gyermekeket is. Tették ezt rendkívüli kegyetlenséggel, például az élve megnyízott foglyok bőrét a városfalakra terítették, a győzelem jeleként. Az asszírok uralkodója büszkén dicsekszik azzal, hogy a kegyetlenkedésben maga is részt vett.

Másik helyen⁽⁵⁶⁾ ugyanerről pedig így ír: *„Szerződéseket pedig úgy kötnek a szkíták, legyen az akárki, akivel megkötik, egy nagy agyag serlegbe bort öntenek, hozzákeverik a szerződő felek vérért, árral megszűrve vagy késsel megvágva kissé testüket, azután a serlegbe mártanak kardot, nyilakat, kétélű baltát és hajítódárdát. S miután ezt megtették, hosszan imádkoznak és azután mind maguk a szerződő felek, mind legelőkelőbb kísérőik isznak belőle.”*

Lukiánosz (Kr.u. 120-) *„Szkíta vagy vendégbarát”* című művében hasonló ritust ír le a szkíta barátságkötésről: *„Ha barátul választunk valakit, következik a szövetség megkötése és a legnagyobb eskü, hogy egymásért fogunk élni, s ha kell egymásért meghalni. És így teszünk, bemetszve ujjunkat, serlegbe csöpögtetjük a vért, s kardjaink hegyének bemártása után iszunk mindketten belőle, semmi sincs, ami ezután minket szétválaszthatna. De legföljebb csak hárommal szabad ilyen szövetségre lépni.”*

A „vér” és „bor” ugyanannak a gyökszónak, a tüzet (bor, bar) és pirosságot is jelentő „pir”-nek a változatai. A jézusi úrvacsorában (eucharisziában) is ez a szkíta szövetségkötési szertartás öröklődött tovább, de itt már vértelen, megtisztító, és Istennel egyesítő, növényi áldozat formájában. Jézus egy kelyhet megtöltött borral, melyet jelképesen vérenek nevezett és a kelyhet tanítványai kezébe adta: *„Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, az új szövetségnek vére, mely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára”* (Máté evangéliuma 26:28)

⁽⁵⁶⁾ Hérodotosz IV/70.

Fontos ehhez még tudnunk, hogy míg a **bor a férfi jelkép**, a **kenyér a női princípium** ebben a szertartásban (és egyéb helyeken is) hasonló jelentéssel bír. Napjainkban Magyarországon, itt is fellelhető az összefüggés az augusztusi „Nagyboldogasszony” és „Új kenyér ünnepe” között. Már a sumeroknál szokás volt, hogy az Istenanya (Baba, Babba vagy Bába) legfőbb ünnepén evett a nép először az új kenyérből. Nem véletlen, hogy ezt a szokást, örökölte népünk augusztus huszadika megünneplésének egyik rituáléjában. A kenyér - korábbi - rendkívüli megbecsülésének magyarázata megtalálható az Istenanya, Nagyboldogasszony, ugyancsak korábbi, rendkívüli tiszteletében.

Az áldozatot bemutató táltosaink **mágikus pogácsáiról** („*Torta panis*”) is említést tesznek a régi iratok. A „*Syngrapha Dominicam*” jegyzőkönyve szerint a táltos feladata volt a „nyár-ősz” ünnepén (a keresztényeknél Péter-Pálkor), hogy az új lisztből készült apró cipót, melybe gyógynövényeket és magvakat is belesütöttek, énekelve szétossza. Ezekből következően, nem véletlen az a magyar szokás sem, hogy a kínált borhoz gyakran, kenyér módjára készült pogácsát adunk. A régi kenyér-forma közelebb állt a pogácsához, mint a mai kenyerek formájához, és a pogácsa név maga is kis kenyeret jelentett. A kenyeret pedig még napjainkban is úgy áldják meg, annak megszegése előtt, hogy alsó felére a késsel egy keresztet rajzolnak. Ez a keresztjelzés őseinknél (kerek kenyéren egyenlőszárú kereszt) a Nap jelképe volt. A kereszténység elterjedésével vált e jelkép, Krisztus keresztjének jelképévé (a kenyér alakja pedig más formájúvá is). Végül talán az sem a véletlen játéka, hogy 2011. augusztus 20. ünnepelésében már megjelent egy új rituálé, a „Nemzet kenyérének” közös elkészítése és szétosztása, a nemzet összefogásának erősítésére.

Pomponius Mela⁽⁵⁷⁾, Szkítia egyes népeinek szokásairól ezt írja: „*Szövetségeiket nem éppen vér nélkül kötötték: azok, akik békét kívántak kötni egymással, megsebesítették magukat, kifolyó vérüket összekeverték és ittak belőle. Ezt tartották az eskü megtartása legbiztosabb módjának*”, amint az a Feszthy körképen is látható **Lukianosz**⁽⁵⁸⁾ a „*Toxarisz*” című művében is így idézi a szkíta származású, de görög „bölcse” vált Toxarisz: „*Attól az időtől kezdve, hogy ujjunk vérét kehelybe csepegtettük, kardunk hegyét belemártottuk, és közösen kiittuk – immár semmi sem választhat el minket egymástól.*” Talán a szkíta Toxarisznak nem is kellett göröggé válnia, mivel más történelmi források a két nép rokonságát bizonygatják.

És **Julius Solinus** (római földrajzi író, Kr.u. III. század) könyvének XX. fejezetében így ír a szkítákról: „*Úgy kötnek szövetséget, hogy kölcsönösen isznak egymás véreből. Ez a szokás nem csak náluk, hanem a médeknél (madáknál, magyáknál) is megfigyelhető.*”

⁽⁵⁷⁾ Római földrajztudós, Kr.u. I. szd. II. könyv 1. fejezet

⁽⁵⁸⁾ Római író Kr.u. 120-180?

Ilyen vérszerződési rítust alkalmaztak a magyarok is úgy, hogy esküt senki másnak, csakis a Legfőbb Istennek tettek. Vagyis, itt szó nincs őseink „lepegányozásáról”.

Cornelius Tacitus (Annales II. művében) a pártus királyok közötti szokásról ír.

Hérodotosz történetíró (IV/70.) szerint „Ha a szkíták másokkal szövetséget (foedus) kötnek, akkor azt a következő rítussal csinálják, egy nagy cserépedénybe bort (vinum) öntenek, majd vas tűvel (subula), vagy késsel (cultello) a testükön sebet ejtenek, s a véruket összekeverik a borral. Ebből aztán, serlegből (calix) isznak, de az edénybe kardot, lándzsát, csatabárdot mártanak, és elmondják az eskü szövegét”.

Az előkerült elefántcsont vagy ezüst ivókürtök (rythonok), azok rendeltetését, hitelesen mutatják. Ilyen ivókürtök ismertek a **pártusok** és az **avarok** emlékéanyagából is. A **rythonok** egy részénél az elkeskenyedő alsó végük nem zárt, hanem nyitott, mint a nagyszentmiklósi kincs egyik darabja. A rythonok, némely kutatók szerint, kettős szereppel bírtak a rituálék(!) alkalmával, egyrészt áldomást ihattak belőlük, másrészt hangszerként, „jelképesen” (?) meg is szólaltathatták őket.

Talán úgy használták őket, ahogy a borlopókat szokták, vagyis a lyukon keresztül csorgatták a serlegbe, kupába, pohárba a vérrel „megszentelt” bort.

A Kárpát medencében megtelepedett magyarság régészeti anyagában ilyen rython nem került elő. A jászberényi múzeumban 1874-óta ott őrzött úgynevezett „**Lehel kürtöt**” megvizsgálva, megállapítható, hogy ez a szakrális magyar ereklye, a - hagyományban emlegetett - vérszerződés szent edénye lehet.

Az is elképzelhető, hogy a **székely áldozókehely** volt egy másik vérszerződés kelyhe, ebből ihatták meg a vérrel kevert bort, ezzel örök szövetséget kötve a székelyek, és a magyarok. Az Árpád elé vonuló székely vezető (rabonbán) ugyanis szövetséget ajánlottak a hun utódnépeket egyesíteni kívánó fejedelmeknek. Megállapodtak abban is, hogy a székelyek együtt harcolnak Pannóniában a korábbi **hun** (vagy „**hon**”, mivel a név földrajzi eredetű lehetett) területek visszavételéért. Vitézségükért ott is birtokokat kaptak. Atila népének nagy része azonban megmaradt ősi földjén **Erdélyben**, hogy továbbra is szent hegyük (Hargita) környékén őrizték az ősi, hun szellemi örökséget. (Mindez – természetesen - csak abban az esetben, ha elfogadjuk a korábban említett *Csiki székely krónika* eredetét!) A székely nép neve a **sík-helyi** (**Siceli, Siculi**) szóösszetételből származhat, amely a nép eredeti lakóhelyére utal. Révai: „*Nagy képes világtörténel*”-e és az ókori történetírók szerint a szerint a Világ legrégebbi, ismert népe, ők voltak Róma alapítói, egyben a legrégebbi valódi népnév, mind a **székelyekkel** azonosíthatók.

Erdély neve pedig a krónikákban az „**Erdő-hely**” illetve „**Erdew Eli**” alakban jelenik meg, amelyből elmaradt a „h” hang. Így lettek a székelyek – erdélyiek. Erdély neve a románban is hasonló (magyar) formájú és hangzású *Ardeal*, a latin feljegyzésekben is hasonló a fordítás tartalma, Trans-Sylvánia = Erdőn-Túli.

Jean de Joinville (1124-1317), „*Szent Lajos király élete*” című munkájában olvashatjuk, hogy, „*A kunok vízzel hígított bort öntöttek egy nagy ezüst edénybe, sebet ejtve magukon, saját vérüket hozzávegyítették; ugyanezt tette az egyesség érdekében a görög császár is, udvarának előkelőivel együtt, majd mindkét fél kölcsönösen ivott a vérből, és a kunok megesküdték, hogy ezen túl, a görögökkel vértestvérségben élnek*”.

Megint más szerző szerint, azok a személyek és népek kötnek vérszerződést, akik eddig nem voltak egymás rokonai, vagyis így léptek vér-szövetségre. A honfoglaló magyarok „Vérszerződés”-ének időpontja - Bakay Kornél kutató szerint - Kr.u. 890-891-ben lehetett.

Mint a fentiekben is utaltam rá valószínű, hogy őseink nem egy, hanem több vérszerződést kötöttek.

„Magyari” bor-nyelvtan

A borral kapcsolatos magyar nyelv áttekintése előtt nézzük, hogyan nyilatkoztak jelentős - nem magyar - személyiségek, a magyar nyelv nagyszerűségéről.

Sir John Bowring diplomata, nyelvtudós (1792-1872): „*A magyar nyelv eredete a régmúltba vezet. Rendkívül különleges módon fejlődött, és gyökerei arra az időre nyúlnak vissza, mikor a mai Európában beszélt nyelvek még nem is léteztek. Nem szorul senkire, nem kölcsönöz, nem üzletel, nem ad, nem vesz senkitől. Ez a nyelv a nemzeti önállóság, szellemi függetlenség legrégebb, legfényesebb élő emléke. Aki megfejti, az isteni titkot fogja feltárni, annak is az első tételét: > Kezdetben vala az Ige, s az Ige Istennél vala, és Isten vala az Ige <*”

George Bernard Shaw író (1856-1950): „*A mi nyelvünk gazdag, nagy és praktikus, de viszonylag fiatal... Bátran kijelenthetem, hogy miután évekig tanulmányoztam a magyar nyelvet, meggyőződésemmé vált: ha a magyar lett volna az anyanyelvem, az életművem sokkal értékesebb lehetett volna. Egyszerűen azért mert ezen a különös, ősi erőből duzzadó nyelven sokszorta pontosabban lehet leírni a parányi különbségeket, az érzelmek titkos rezdüléseit.*”

Lord Palmerston, több nyelven beszélő diplomata (1787-1865): „*a Habsburgok keleti oldalán élő magyar nép...nem csak kontinensünk egyik legerősebb államát alkotta évszázadokon át, de valami általunk nem ismert nagyon ősi műveltséggel a környező népeket és országokat, évszázadokon át teljes tiszteletadásra tudta kényszeríteni.*” Azt is tudni vélte, hogy „*népi nyelvük rendkívül kifejező, és dalaik ősi, szebbek, kifejezőbbek a mieinknél.*”

Jacob Grimm német nyelvész, ókortudató, meseíró (1785-1863): „*A magyar nyelv logikus és tökéletes felépítése felülmúl minden más nyelvet.*”

N. Erbersberg osztrák tudós (XIX: szd.): „*Olyan a magyar nyelv szerkezete, mintha nyelvészek gyülekezete alkotta volna, hogy meglegyen benne minden szabályosság, tömörség, összhang és világosság.*”

A magyar (magyarral erős kapcsolatot mutató) nyelvekben a szavaknak vannak „visszafele” olvasatai, az ősi, jobbról balra vezetett írásmódból eredően. Bizonyos szavak részei lekopnak, átváltoznak de, így is érthetők maradnak. Példaként, nézzünk ugyancsak borral kapcsolatos szavakat, így ivó kan-csó (fordítva) = csó-nak → csanak → ivócsanak. Vannak olyan szavak melyeket ma már alig értünk, mégis kibogozható eredeti - magyar - jelentésük. Például a bőrtömlő, amit a lovasok hordtak, iszák-nak hívják, ez lényegében egy Y-(alakú) zsák, amely a ló két oldalán lógott. Tehát ebből itták vagy ”isszák” az italt! Az ilyen bőr-hordónak az angol neve barrel, amelyet vízzel vagy éppen borral töltöttek meg, megjegyzem a bor kifejezést őseink más italféleségekre is alkalmazták. Így a születni angolul bear, vagyis bor, a született pedig born, a szerző szerint magyarosítva bor-nő, vagyis borban (folyadékban) nőni, fejlődni, mint ahogy az újszülött fejlődik a méhben. A francia inni = boir (boár), ugyancsak elég magyarosan hangzik. A spanyol boroshordó pedig borracha, ami elég közel áll a bor-rakó (-tároló) értelmezéshez. A tengeri vihar viszont borrasca = bor-eső, ami a bor folyadék-jelentésével megint csak értelmezhető, hiszen aki a borban (vízben) ázik, annak ez elég bor-zasztó!

Tántorog szavunk pedig jelentésében teljesen formájában pedig majdnem teljesen megegyezik a török „*tantirak*” szóval.

Többek között, mindez igazolja a nyelvek ősi kapcsolatát, és a magyar eredetet.

Aki tán erőltetettnek tartja a fenti fejtegetést, tekintse át az alábbi - szőlőhöz, borhoz kapcsolható - összehasonlításokat:

Sumér – magyar szavak⁽⁵⁹⁾

Badar – vödör

Bar – BOR

Šab – csap

Šikaru – csiger (ital)

Samar – csömör (teltség)

Giduru – csutora

Uru – erő, Guruuš - erős

Esi – édes

He + ge – hegy

Urub – hörpint(ő)

Haru – hordó

Karu – korsó (edény)

Kar + tu – kert

Kas + ag – köcsög

Zeeb – szép

Suruz – száraz (vagy kiégett)

Suru – szomj

Sulum – szőlő

Dal vagy tallu – tál

Duggal – Tokaj? (nagy korsó)

Biššu – vessző

Šum – zamatos

Aka – akó

Dan + ga – donga

Baha - pohár

⁽⁵⁹⁾ Dr. Bobula Ida: *A magyar nép eredete* (2000)

Russu – rózsa(szín)
Sub + ru – seprő (vagy tiszta)

A kínai krónikákban BOR volt az első leírt, és előtalált magyar szó!

A kína-közeli, Turfán medence tekinthető az egyik legősibb szőlőtermő vidéknek, amely egy szurdokszerű, magas falakkal körülvett folyó völgyben található. E területet ma is BORLUK-nak hívják...amelynek jelentése bortermelő szurdok (- tehát „luk”). Egy innen származó régi szőlőfajta elnevezése pedig Kökkán, amelynek jelentése fejedelem (Kék-Kán).

A magyar-török közös szavak egy része sumer gyökerű, másik része az ősi magyarból a törökbe (és nem fordítva!) átkerült műveltségyszavakból áll.

Az **Iszfaháni Kódex**, egy Kr.u. 500 körül, örmény betűkkel lejegyzett könyv, a Kaukázus északi előterében lévő, egységes hun államról, a hunok életéről, nyelvéről. Jelenleg az Iráni állam, nemzeti kincsének tekinti, amellyel a Perzsiái Örmény Apostoli Egyház is messzemenően egyetért. Legalább is Detre Csaba erről szóló munkájában (Hun szavak, szövegek, Kovászna 2004.) ezt igyekszik bizonyítani. Jó magyar szokás(?) szerint ennek vannak harcos ellenzői, akik szerint az Iszfaháni Kódex hamisítvány, mert hogy a világhálón ilyen megjelölés csak magyar nyelven található⁽⁶⁰⁾. Megint más források szerint ilyen „hamisítani” lehetetlen, milyen ok is indokolná a csalást? Az örmény szerzők e művel igen magas szintű etnográfiai, grammatikai és földrajzi tudásról tettek tanúbizonyságot (Pető Imre: Ósmagyar nyelvek).

Egyébként Detre Csaba is jelezte művében, hogy a „Kódex” az iszfaháni jelzöt Magyarországon kapta. A kódex-el kapcsolatban, más országok és nemzetek érdekeiről és ellenérdekeiről nem érdemes hosszú fejtegetésekbe bocsátkozni, de a munka hitelességére továbbra sincs kétséget kizáró bizonyíték.

Amennyiben elfogadjuk, hogy ez a kora középkori, páratlan értékű feljegyzés-gyűjtemény valóban létezik, az ebből idézett, főként szőlővel és borral összefüggő szavakkal, kifejezésekkel újból megerősíthetjük hun kapcsolatunkat.⁽⁶¹⁾

Italok-ételek:	Földrajzi nevek:
Bor – BOR	Víz – VEZI
Sör – SER	Hegyalja – SOPRUN (Sopron!)
Étel – HETIL (etimológiai lételem)	Völgy – VÜLDI
Hús – KISJU	Lejtő - LÜTÜ
Zsír, Vaj – VOJE	Fás hegyvidék – KERT
Tojás – MONI (mony)	Magas – HEGI (mint a hegy)
Étkezni – PALIN (falni)	Kárpátok – KARRABATA
Hal – KALA	Ég(bolt) – IGE (?)
Öreg – VÜREG, régi – AVESI (avas)	Kelet – TOKA, keleti – TOKAJ
Kicsi – KÜCSÜ, piciny – PITI	Tó – TAVA
Régi – AVESI (avas)	Út – UTU
	Kút – KUTU
	Élettér – ELVE (Erdő-elve = Erdély)
	Ház – LAKA

⁽⁶⁰⁾ Dr. Végvári József „Dobogó” 2011. októberi szám

⁽⁶¹⁾ A NAGYBETŰS szavak a kódexből származnak.

	Szó – SZAVA
Színek: Fehér – PÉ(J)R Fekete - PHEKTEJ Piros, vörös – VERISI Sárga – SARA KH Zöld - ZEZILD	Érzékek: Íz – ISZTE (gusztá), ízletes - ISZTILD Szag – SZAGHU, szagolni - SZAGIN Sós - SAVESI Természet, társadalom: Üveg – IVEJ Por – POURA Üledék – SARA Kő – KEVI Tűz – TESZTH, tüzes - TESZTHILD Fagy, megfagyás – JEGH Birtok – KER (bekerített)
Növények: Alma – ALMA Árpa - ÁRPA Fa - VA Tő – TŰVI (töve) Rügy, hajtás – CSŰMA (csuma) Virág – VIRÁGH Levél – ZIZE (zizeg ha lehull) Teremni – TERMIN, termés – TERMED	Eszközök: Üst – HŰSTI Amfora, agyag tartály – DENGİ (donga) Kulacs dugója – THUM (töm) Kapa – TAKA Sarló – SARLAGH Balta – BALTA Vásár - VÁSÁR Stb.

E néhány szó ismeretében is, egyáltalán nem meglepő, hogy más országok nem akarják ismerni a kódexet, és nem vették át ezt a név-megjelölést. A magyar honban bebetonozott „*finnugrasz*”⁽⁶²⁾ elmélet hatására nálunk is érthető a merev elutasítás.

A Róma városát megalapító etruszkokkal való rokonságunkat most csak egyetlen névvel kívánom bizonyítani, akik őseként ismert Thyrsénos királyfi nevében is törzs szavunk rejlik⁽⁶³⁾ amelyet ugyanúgy használunk népcsoport megnevezésére, mint a növények részének azonosítására.

Szentek és boszorkányok

Az európai szőlő és borkultúrához kapcsolódó, kiemelten tisztel keresztény egyházi szentek a korai kereszténység időszakához kötődnek. Többségük nincs kapcsolatba a szőlővel és borral, de ünnepük egybeesik valamilyen fontosabb munkaalkalommal, vagy a növényre káros/hasznos időjárással. Ezért lehetnek termés- munka- szüretidő patrónusai (pl. Márton), vagy időjárás védőszentek (pl. Orbán, Donát). Már kereszténység elterjedése előtt ismertek voltak, különböző mágikus szertartások a termés megóvására (pl. tavaszváró ünnepek). Kultuszuk már a középkorban elterjedt Magyarországon és a XVIII. században erőteljes egyházi, főúri támogatással tovább erősödött, a filoxéravész időszakában aztán visszaesett. Napjainkban, hagyományteremtő vagy idéző jelleggel, turistalátványosságként újra terjedőben van.

⁽⁶²⁾ A jelző nem e könyv szerzőjétől származik!

⁽⁶³⁾ Vö: torzsa és Thyrsus, repkénnyel és szőlőlombbal körülfont botot is jelent, amely az etruszkok jelképe is.

Szent Vince (január 22.) is azon keresztény szentek közé tartozik, akiknek történeti valósága kétségtelen, de életükről és halálukról alig van megbízható híradásunk.

Vince a spanyolországi Huescából származott. Zaragoza püspökének segítője (diakonusa) volt. A Diocletianus császár alatt kitört keresztényüldözés áldozataként, 304 táján, püspökével együtt vértanú-halált halnak. Legendája szerint a császár helytartója még gyors halálát sem tartotta „kielégítőnek” és holttestét kidobatta, kutyák martalékaul, de egy holló - „Isten küldötte” - megvédte testét. Majd a tengerbe vetették, de a testet a tenger is partra sodorta, míg végül egy hithű keresztény eltemette. Tisztelete főleg Franciaországban terjedt. Szent öltözete (tunikája) I. Childebert királyhoz került 531-ben, és ereklyéi számára templomot is építettek. Öltözetét hasonló tisztelet övezte, mint a Saváriában született Szent Márton köpenyét, ez okból vált először a takácsok védőszentjévé.

Hogy szentünk a bor (és szőlő) patrónusa lett, annak oka nagy valószínűséggel népies etimológiája: Vin-cent, amely „százszoros bor”-t jelent vagy a magyar *Vince – pince* összecsengése. Franciaországon kívül a keresztény bortermelők Elzászban, Dél-Németországban és Ausztriában részesítik tiszteletben. Párizsban még a barokk időben is verettek olyan pénzt, amelyen – egyéb szentekkel együtt – Vince is látható.

Ünnepnapja időjósító nap volt,

„Ha megcsordul Vince, megtelik a pince”

analógiája a népi megfigyelés alapján, ha ezen a napon megolvad a hó, enyhül az időjárás, akkor ősszel bő termés várható. A vincellérek(!) e napon kimentek a szőlőbe és Vince-vesszőt vágtak, ezt otthon vízbe tették, annak kihajtásából az új termésre következtethettek. Ennek ésszerű magyarázata, hogy a vessző csak úgy hajthatott ki, amilyen mértékben rügyei a fagytól nem szenvedtek károsodást.

Egyes szőlővidékeken a vesszővágást **Szent Balázs (február 3.)** napján gyakorolták.

Szent György (április 24.) napja, majdnem egybe esik a régi római borünnepvel, annak számos szokását megörökölve. Rómában, majdnem napra pontosan, április 23-án tartották a „*Vinalia*” borünnepet. A városban ekkor jelent meg a vidékről beszállított, már kiforrott újbor, és ennek használatával Jupiternek mutattak be áldozatot. Szent György képe a balatonakali Római Katolikus templomban is látható. A keresztény tanítás szerint Szent György, 270-ben Kappadókiában született, római katona volt és 303-ban halt meg.

A keresztény magyarázatokkal ellentétben, a történet (és a kép) alakja, a pártus Arszak királyi dinasztiából (*Arzsak* = ország) származó hős volt⁽⁶⁴⁾, akiben a pártus nép utódai, az ősi *Hadúr* keresztény változatát látták és őrizték meg. Ezt mutatják az akali festmény jelképes elemei is (pl. a fehér ló).

A XVIII – XIX. századig ez a nap a gazdasági év kezdetének számított. A Kárpát-medencében a (korábbi) hegyközségek ezen a napon tartották második törvényt napjukat. Ennek keretében, a hegybíró vezetésével határszemlét tartottak, intézkedtek a hegyben szükséges javításokról (pl. gyeptű, utak) és a hegybíró közösségi ügyekben ítélezett, ha kellett büntetést alkalmazott. Volt, ahol a településen ünnepet rendeztek ez alkalomból, körmeneten a pap megáldotta a szőlőket (és vetéseket). E naphoz kapcsolódóan alakult ki Kőszegen a szőlőjövészek ünnepe, amely feltehetően egy középkorú szokásból származott. Kőszegen, e napon a város tisztségviselőit és a hegy mestereket újraválasztották. A hegy mesterek a frissen levágott szőlőhajtásokat egy díszes könyvbe berajzolták. A kőszegi „*Szőlőjövészek könyvét*” 1740 óta vezetik, és ebbe bekerültek a Lőrinc-napi szőlőfürtök rajzai is és a szőlőről, illetve szüretéről szóló egyéb feljegyzések (pl. fagykár). **Szent Lőrinc** napján kellett szolgálatba lépniük a szőlőpásztoroknak.

De, másik magyar legenda szerint, Szent György napján, nagy karácsony nap táján, és mikor a borokat beszűrik (befejtik) szoktak Budára Szent Gellért hegyére menni a **boszorkányok**, akik egyébként „*a szőlő hasznát Szent György napján szokták vala közönségesen elvenni...*” Az ördögök pedig ugyancsak e napon „*táncoltak, vendégeskedtek, közösködtek...csöveken a hordókból bort ittak*”.

⁽⁶⁴⁾ Forrás: „*Kaukázusi Albánia története*”

Szent Orbán (május 25.) vagyis I. Orbán pápa születési ideje ismeretlen, a borászok védőszentje lett, főleg Németországban és Ausztriában. Legendája szerint, Róma város kegyetlen bírja, Orbán pápát társaival megkínóztatja, és 230-ban kivégezteti, bár ezt a szentek történetével foglalkozó, hiteles dokumentumokkal nem lehet megerősíteni. I. Orbán pápa földi maradványai Rómában nyugodtak, majd 849-től az elzászi szőlővidéken található Erstein város kolostorának templomában őrizték, 1771-ben XIV. Benedek pápa Andrassy István grófnak ajándékozta, aki birtokán a Tokaj-hegyalja közeli monoki kápolnában helyezte el. A hagyomány szerint Orbán rendelte el, hogy a szentmisék során ezüstből készült kelyhet használjanak, ezért **kehely** és **szőlőfürt** lett a jelképe, amelyekkel gyakran ábrázolták.

A szőlőműveseken kívül, kádárok, kocsmárosok is patrónusuknak választották és borozót, borlovagrendet is neveztek el róla.

Orbánt az „utolsó fagyószent” néven is emlegetik, emléknapja a szőlővirágzás időszakára esik, ezért az e napi időjárás meghatározó lehet a virágkötődésre és a szőlőtermésre. Orbán tisztelete a német nyelvterületről kerülhetett Magyarországra, a török hódoltság után ideérkező telepésekkel. A kultusz részeként, Orbán napján, kedvező időjárás esetén dicsőítették, borral meglocsolták, megkoszorúzták képét, szobrát. Ha Orbán fagyot hozott szidalmazták, megvesszőzték, megszegyenítették (pl. levizelték) szobrát.

Nevéhez fűződik a mondás:

„Ha Orbán napján sokat süt a nap, abból sok, és jó bor fakad.”

A magyar szőlőhegyeken, sok helyen találkozunk szobrával, de templomot és kápolnát is szenteltek tiszteletére.

Szőlőérés védőszentjei

A nyári szőlőmunkákban a csonkázás befejező munkáit Péter-Pál (június 29.) napjáig kell befejezni, ami egyben a gabonafélék aratásának kezdőnapja is.

Az érés küszöbén álló szőlőfürtök sorsát nagyban befolyásolták a nyári viharos, jégesős napok, ami a Balaton vidékén gyakori jelenség.

Ilyen napok:

Illés - július 20.

Mária Magdolna - július 22.

Jakab - július 25.

Anna – július 26.

Ha Illés napján megzendült az ég, azt mondták: „*Illés hordókat gurigáz*”. Ugyancsak nagy viharok esetén mondták: „*Illés meg Jakab Annát kergeti*”. Védekezéséppen a szentekhez fohászkodtak, szentelményeket (pl. szent barka, faág) alkalmaztak, megkondították a harangokat és népi „varázslás” eszközeként, élével felfelé állított fejszét helyeztek a küszöbre, udvarra, hogy az elvegye a természeti csapások „élet”.

Szent Donát (augusztus 7.) kultusza különösen a dunántúli, a felvidéki és az erdélyi szőlősgazdák körében terjedt el. Donát az itáliai Arezzo püspökeként szenvedett mártírhalált, tisztelete a barokk kori Németországból indult. Legendája szerint, amikor 1652-ben ereklyéit Rómából a Rajna-vidéki Münstereifel városába vitték, a kísérő papot villámcsapás érte, ennek ellenére semmi baja nem történt. A csodát Szent Donát égi közbenjárásával magyarázta. Tisztelete a rajnai szőlővidéken gyorsan terjedt. A XVIII. század óta Ausztriában és Magyarországon is elemi csapások, a villámcsapás, jégeső elhárításáért hozzá könyörögtek, emléknapján körmenettel is megtisztelték. Ha nem teljesítette a szőlősgazdák „kérését” szobra, képe hasonló elbánásban részesült, mint Szent Orbán.

Rómában *augusztus 19-én* tartották a „*Vinalia rustica*” falusi borünnepet, ahol Jupiternek, és Vénusz istennőnek mutattak be hálaáldozatot a szőlők megóvásáért.

Mivel tisztelete a hazai szőlőtermesztők körében igen elterjedt, álljon itt egy rövid hazai áttekintés tiszteletének legismertebb helyszíneiről.

Székesfehérváron a szőlőműveléséről híres Öreghegy, ahol 1733-ban Donát-kápolnát építettek, és ahol a körmeneten a következő könyörgő éneket énekelték:

*„Szent Donát napján,
Istennek szent Anyja könyörögj érettünk,
Ó Mária Krisztus anyja
Téged kérünk, Isten előtt légy szószólónk,
Szent Donátus pátronussal közbenjárónk,
Hogy mentse meg szölleinket jégesőtől,
Dértől, fagytól, mindenféle rossz veszélytől,
Hogy rendelne alkalmas jó időket,
Bő terméssel áldaná meg szölleinket,
Tekintse meg ezen összegyűlt seregét,
Amely kéri buzgósággal segedelmét.”*

A móri borvidéken Csókakő 1772-73-ban épült templomát is Szent Donát kegyeibe ajánlották. Itt ünnepét időjárás-jósló napnak tartották:

„Jön a csókai búcsú, majd lesz eső.”

Búcsúhétfőn kellett megkezdeni a szőlősorok kitisztítását, ami az előző napi vendégeskedés után nem volt könnyű feladat. Mindig volt néhány Donát névre keresztel ember a faluba. Szent Donát nevét adták még a csókakői Magyalos szőlőhegyen felállított viharágyúnak is. A várpalotai Donát-kápolnát évek óta nem használják, berendezése elpusztult.

Simontornya szőlőhegyén Donát-kereszt áll.

Buda 1724-ben Donátot választotta, villámcsapás ellen a város védőszentjévé.

A badacsonyi borvidéken a csobánci Szent Donát-kápolna közadakozásból épült, 1859.

augusztus 21-én szentelték fel, harangján a felirat:

„Szt. Donát könyörgése szőlőinket védelmezze”

Egerben, a ciglédi szőlőkben 1716-ban, Szent Donát szobrot állítottak és „Donátbúcsút” rendeztek tiszteletére 1950-ig.

Erdélyben, a kolozsvári szőlőhegyen, a Hója-erdő alatt is állítottak a XVIII. században egy Szent Donát szobrot, amelyhez még a város megvédésének legendája is fűződött, a török időkben. A szobrot az 1970-es évek elején román diákok ledöntötték, ekkor ugyan letört a feje, később új fejet faragtak a szobornak. Az 1990-es években a telek tulajdonosa bekerítette a szobrot, így azóta nem tekinthető meg szabadon.

Szent Bertalan (augusztus 24.) a magyar néphagyományban a szőlőhegyek (egyik) védőszentje. A szőlőt dézsmáló madarak ellen napján kezdtek el kerepelni. A régiek szerint, amilyen Bertalan napja, olyan lesz majd az ősz is. Napján a szőlővel már nem szabad és nem is lehet semmit sem tenni. Nevének különböző értelmezéséből különböző következtetések származhatnak. Bertalan = bőrtelen, mivel legendája szerint elevenen megnyúzták, és a hagyomány szerint lenyúzott bőrét vállára vetve ment utolsó útjára, vagy „bor-talanul” élt vagyis józan, tiszta tudattal.^(64/1)

A **szüret kezdő napja** félig munka félig ünnep volt a szőlőtermő vidékeken. A szüret kezdete a múlt századokban nem a szőlősgazdák egyéni döntésétől függött, hanem a közösség (városi tanács, hegyközség) határozta meg. A legjelesebb szüreti kezdőnapok:

Szent Mihály (szeptember 29.)

Teréz (október 15.)

Orsolya (október 25.)

Simon-Júda (október 28.)

A Balaton-felvidéken - a szőlőfajtától függően - általában Teréz napját jelölték meg. Tokaj-Hegyalján ez az időpont Simon-Júda napja volt.

A szüret befejezését ma is megünneplik a legtöbb szőlőtermő vidéken színes szüreti felvonulással, és az azt követő szüreti bállal. A ma már inkább turisztikai rendezvény elmaradhatatlan kelléke a folklórbemutató, népi és iparművészeti kirakodóvásár, borverseny, borkóstoló esetleg pincetúra.

...és a többi védőszentek

Szent Márton (november 11.) is azon védőszentek egyike, aki életében ugyan nem volt a borral kapcsolatban, de ünnepének időpontja a must kiforrásával, az újbor kierjedésével esik egybe.

^(64/1) Grátz Antal: A palkonyai szőlőhegyi Szent Bertalan kápolna... (Dobogó c. folyóirat 2012. április)

Valószínű ezért keltek mégis életre a névnapjához kötődő szokások. Nyugat-Európa számos szőlőtermő vidékén elterjedt az a hiedelem, hogy Márton Krisztushoz hasonlóan a vizet borrá tudja változtatni. Tours-i Gergely (538-594) Mártont a bor gyarapítójának és adományozójának nevezi. Egy róla elterjedt legenda szerint, egy alkalommal szamarán utazva találkozott egy Viktor nevű egyházi emberrel, aki éppen saját szőlőjét művelte. Szorgalmas munkáját látva Szent Márton őt ajánlotta Le Mans püspöki székébe. Feljegyzései szerint Tours-ban volt egy csodatévő szőlőtőke, amelyet Márton ültetett, és egy apáca miután Márton sírjára egy edénybe vizet töltött, az reggelre borrá változott. A sírjára helyezett kenyér és bor elfogyasztása pedig a lázbetegek és „ördöngösök” (ördögtől megszállottak) gyógyítására volt alkalmas. Magyarországon, több szőlőtermő vidéken is elterjedt Szent Márton tisztelete. Balástyai⁽⁶⁵⁾ szőlősgazdák feljegyzése szerint Márton napra kiforrt a bor, a hordóra fel lehet rakni a dugót, és lehet inni az újborból. Csíkszentmártonban a Márton-napi búcsú alkalmával tartották az első borkóstolót. Az un. „Márton napi áldomás” gyógyító erővel bírt és a „Szent Márton pohara” a középkorban szentelménynek számított. Innen eredhet a szent, „Nagypoharú Szent Márton” elnevezése. A hordódongákat összefogó (előbb fa, majd fém-) abroncsokat is ezen a napon kellett megújítani és a borkötések napja is ekkor volt. Több országban ekkor tartották az újborok „megkeresztelését”, megszentelését, amelyet különböző rituálékkal tarkítottak, amelyek általában a must borrá válást (változtatást) jelképezték. Természetesen minden szertartásnak elmaradhatatlan része volt az újbor megkóstolása (nem mindig mértékkel!). E naphoz is számos időjárás megfigyelés kapcsolódott: ha a szőlőlevél Márton napján még zöld, akkor enyhe télre lehet számítani. Ha esik az eső, akkor a következő évben szűk termésre lehet számítani.

Szent János (december 27.) evangélista tiszteletének sajtóságos formája a borral való köszöntés „Szent János áldás” vagyis az áldomás.⁽⁶⁶⁾

⁽⁶⁵⁾ Balástya, Balatonakali testvértelepülése

⁽⁶⁶⁾ Ld. még „Áldomás” című rész

Ez a középkorban az egyházi liturgiába is bekerült, tehát „szentelménnyé” vált. A baráti beszélgetéseknek de, a piaci adás-vételnek is mintegy lezáró eleme lett a „Szent János pohara”, jelezve ezzel az összejövétel végét, az adás-vételi egyezség végét, hívő körökben pedig hálaadást az Istennek. Elterjedt Magyarországon a János-napi borszentelés, amikor a gazda a János-napi misére elvitte újborát, azt a pap megáldotta, és amely szokással ma is élni lehet. A megáldott italt betegségre fogyasztották és a bor megóvására, csepegtettek belőle a hordókba is.

A szentelt bor hatásának népi hiedelméről ezt írta Schwartz Elemér: *„Németországban, Ausztriában és nálunk is, főleg a németek lakta vidéken, majd pedig a közös egyházmegyei Rituale miatt a magyarok között is szokássá vált a Szent János-napi borszentelés, melyet úgy magyarázott az egyház, ahogyan azt szülőföldjén, Németországban tette, vagyis ha buzgó imával veszi magához a hívő a szentelt bort, akkor ez megóvja a testi és lelki bajoktól, a kárt okozó állatoktól s az utazás alkalmával fenyegető veszedelmektől, de főleg az ördög kísértéseitől. E magyarázatból kifolyólag ördögi cselvetések ellen vették magukhoz, de főleg pedig betegeknek és útra készülőknek nyújtották, sőt nemritkán a harcba induló katonáknak is. Így lett a Szent János-napi áldás óvszer ördögi kísértések és betegségek ellen, s egyszersmind szent búcsúital utazások előtt.”*

A boszorkányok

...akik az égen repülnek azért, hogy a kárt okozó jégesőfelhőket azoknak a szőlőjére küldjék, akiken bosszút akarnak állni. Egyes nyugat-balkáni és magyarországi képzetek szerint sas képét öltik magukra a zivatarboszorkányok. A boszorkányokösszejöveteleiről írja Ipolyi Arnold, hogy *„Szent György napkor a kecskeméti hegyen, egy szőlőtőkét megfűrtak és csapot tettek beléje, s mindnyájan, háromezren, eleget ihattak belőle, azután a héját rátették és elmentek”*.

Ezeket a boszorkányperek vallomásaiból tudjuk, amelyekből kitűnik, hogy előbb jó majd rossz tulajdonságokkal ruházták fel azokat (ti. a boszorkányokat).

A régi áldozati szertartások előbb orgiákba fordultak, majd a boszorkánypörökbe, ahol „undorságokról” számolnak be „...*hogya a bűvösen előidézett bort kiíván, kihányták és ismét fel-felitták. És mint a néphit máig különösen tartja, hogyha az újbor nyúlóssá lesz, jele hogy a boszorkányoknak volt dolga vele, amennyit a hordóból kiisznak, annyit visszaokádnak innét a nyúlós bor*”. Pedig ez hamar előfordul, amikor az alacsony savtartalmú borok sűrűn folyóssá és kellemetlen szagúvá változnak, a meleg pincében. Ez azonban nem zárja ki az ördög és a boszorkányok jelenlétét, mint ahogy nem is erősíti meg azt.

A történet szemléletes képet fest az eltúlzott ivás következményeiről.

A részeg emberekről a magyar szólásmondásban az terjedt el, pl. az Alföldön, hogy amelyik ember részeg és összetöri magát az tulajdonképpen a „*Szépasszony kötőjébe*” esik, és ezáltal Szépasszony összeveri, hogy azt el ne felejtse. Mivel a részegember, a legsimább úton és legtisztább időben is eleshet őt a Szépasszony mindig, és mindenhol ott tartja kötőjében. Ez a Szépasszony nem csak a részegemberhez kötődő hiedelemvilág része, hanem jó-tündérként vagy boszorkányként számtalan helyen megjelenik a népi hiedelemvilágban.